

UČITELJSKI T O V A R Š.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. dné vsakega mesca, in veljá za celo leto 2 gold. 50 kr.,
za pol leta 1 gold. 30 kr.

Tečaj VIII.

V Ljubljani 1. maja 1868.

List 9.

Odgoj za Boga; odgoj za ta svet.

Kristijan veruje in je terdno prepričan, da je sv. vera božje razodenje, da so tedaj nauki kerščanske vere gola resnica, nad katerimi nihče ne sme dvomiti, da je Bog človeka rešil večnega pogubljenja, in da le človek, ki spolnuje zapovedi sv. vere, more doseči svoj namen, za kar ga je stvarnik odločil, da bo namreč srečen na tem in na unem svetu. Tako tudi verni svoje otroke izreja. Ko dete jame govoriti, ko se otrok zaveda pameti, ga že učé kerščanski starši sv. križ delati, in vsakdanji nauk je v teh vprašanjih: „Kdo te je vstvaril“? „kdo te je odrešil“? „zakaj te je Bog vstvaril“? i. t. d. Otrok se nauči moliti, gre s svojimi starši v cerkev k sveti maši, in posluša božjo besedo; domá zjutraj in zvečer moli, priporoča se svojemu angelu varhu; on sliši pripovedovati, da Bog vse vidi in vse vé, da je neskončno pravičen, ter pravične plačuje, hudobne pa kaznuje. Otrok se nauči iz vere in po veri živeti, in to je versko - n r a v n a izreja (religiös - sittliche Erziehung), ktera se začinja v detinskih letih in traja dosihdob, ko mladeneč stopi med svet. Ko otrok v šolo pride, prevzame to skerb šola. Kerščanski starši bodo pred vsem na to gledali, da se bo otrok na dalje tudi podučeval v sveti veri, in to toliko bolj, kolikor več se uči svetnih naukov. Otrok gre prvi-krat k spovedi, k sv. obhajilu, in kolikor bolj se mu odpira pamet, toliko bolj naj raste v spoznanji in spolnovanji svojih kerščanskih dolžnosti. — Mladeneč zapušča domačo hišo, ter gre v srednje in višje šole. Kerščanski starši gotovo želé, da

bi njih otroci verni ostali, da bi se učeči svetnih učenosti tudi napredovali v keršanski izreji, in da bi ne zanemarjali svojih verskih dolžnosti. Tedaj gotovo želé verne šole, v kateri se svetna učenost ne razlaga na škodo kerščanski učenosti. Varhi in čuvaji nad resnicami sv. vere in „per eminentiam“ učeniki narodov so pa škofje, kakor nasledniki aposteljnov, in tudi kerščanska država skerbi v prvi versti za versko izrejo, in v to, namreč, se je tudi po konkordatu zavezala.

Pa kakšni so dostikrat učeni gospodje! Več učenosti, manj vere. Bolj ko so mladenči prebrisan v svetni modrosti, bolj nevedni so v resnicah sv. vere, in v nejevero rado zagazijo naj brihtnejše glave, in taki gospodje so naši prihodnji vradniki in zdravniki. Sedanji liberalizem pa hoče otroke izrediti le za ta svet, in ker je prišel do vlade, mora to postavno veljati.

„Ex ore tuo te judico“, tako se lahko reče vsem gospodom, ki so po zborih zagovarjali in potegovali se za nove šolske postave. Kaj pa da niso tako na tanko in določno povedali, kaj hočejo, marveč slišali smo, da gre tukaj pred vsem za povzdigo šol, in da cerkev zadržuje napredek in učenost. Dvorni svetovavec g. Rokitansky je pa v gosposki zbornici na ravnost povedal, kaj stranka namerjava. Po domače bi se to tako reklo: Človek je zato na svetu, da življenje vživa, da doseže naj večjo stopnjo časne sreče in blaženosti, kakor mu je po njegovih okoliščinah mogoče. To je: „Die realistische Geistesrichtung und Bestrebungen nach höchst begehrenswerthen materiellen Reichthümern und Genüssen“. To nam oznanujejo novi aposteljni in osrečevavci narodov od dne do dne; vera je tukaj zadnja, in je le bolj za priproste ljudi; v tem duhu je tudi osnovana nova šolska postava, dasiravno se na videz ne kaže taka; odpira pa vendar verski vнемarnosti za stežaj široko vrata. *)

§ 1. omenjene šolske postave pravi: „Deržava ima nadzorništvo čez vse šole, ona vodi šolski poduk“. (Tedaj tudi uči kerščanski nauk, in določuje verske vaje.) Iz gosposke zbornice je prišla ta postava nekoliko prenarejena.

Dostavil se je § 2., ki pravi da cerkev vodi verski poduk, in določuje tudi verske vaje, in gospod minister Hafner je

*) Svetli cesar te postave še niso poterdili, zato naj se nam dovoljuje razgovor o nji. Pis.

javno rekel, da je verski odgoj mladini neogiblivo potreben. To je vse lepo in se rado poslušā, a načela, ktera zastopuje ta postava, ostanejo; kako pa naj se postava tolmači, pride od tega ali unega deržavnega ministra, ki je pa tudi lahko nekatoličan, in naši cerkvi sovražen. V katoliški deržavi bi zadostil ta §, ali v brezverski (konfessionlosem Staate) ne zadostuje, in le nevarnost zakriva.

Cerkev bo skerbela za poduk v veri; verski poduk bo branil nejeveri vhod v šole, in ljudske šole ostanejo, kakor do sedaj cerkvi v skerb izročene. To vse kaj radi slišijo katoličani, in njih število v Avstriji ogromna je večina; pa že tudi navadna pamet uči, da bi ljudske šole pešale, hirale ali v nekterih krajih še celó jenjale, ko bi jim cerkev odtegnila svojo pomoč, in modra vlada bi tega ne prezirala. Cerkev bo tudi po šolah določevala verske vaje (religiöse Uebungen). Katoliški starši smejo tedaj brez skerb izročevati svoje otroke šolam — osnovanim po novi postavi, ker imela bo vsikako cerkev vpljiv do šol.

Tukaj pa je treba pomisliti, da podučevanje v kerščanskem nauku, v resnicah katoliške vere se le takrat prime mladinskih serc, kedar se tudi drugi šolski nauki tako učē, da razlaganja kerščanskega nauka ne podirajo, marveč podpirajo, kedar svetni učitelji tega ne porušē, kar je duhovni učitelj stavil. Verske vaje le takrat kaj koristijo in k pobožnosti vnemajo, kedar pridejo iz vernega serca in so sad kerščanskega življenja, kakor se to po vnanjem razodeva. Kaj bi se pa potem zgodilo, ko bi učitelj veroznanstva cerkvene vaje ukazoval, drug učitelj bi pa imenoval take vaje zamudo časa ali pa prazne vraže! Pa v Avstriji ne bo tako daleč prišlo?! Bog hotel, da ne! Pa kakor se sedaj javno piše in govori, ne kaže drugače, in je očividno, da tudi § 2. ne bo ubranil vnemarnosti in brezbožnosti poti v srednje in višje šole. Kdo tega ne spozná, ali nemore ali noče viditi, kaj se po svetu godí? Nam ne gre postaviti sumičiti, pa iz sedanjih znamenj se more prihodnje vreme prerokovati. Toda poslušajmo, kaj dunajski list „Vaterland“ o tej postavi govori, ker med drugim tudi tole pravi: „Do sedaj je veljala postava, da imajo učitelji v srednjih šolah biti katoličani. Ze kakor je dosihmal bilo, ministerstvo ni moglo povsod prepričano biti, so li učitelji v resnici katoličani; iz srednjih in višjih šol so prihajali mladenči, ki so bili slaboverni, ali taki, ki se niso upali

svoje vere pokazati. — In liberalen svet pa pravi, da je bil to sad konkordatne šole. Kar pa je bilo dosihmal zoper postavo, bo zanaprej postavno.

Protestant, ki je matematikar v šoli, ima ravno take pravice, razširjati svoje prepričanje, kakor katoličan svoje, ker vsled snovnih postav sta oba pri šoli, in gotovo je, da ga bo veliko učencev rado poslušalo. Cerkev in duhovni imajo pravico, zoperstavljati se razširjanji nejevere. Kdor pa je v službi pri kaki šoli, ne more se temu ustavljati, kar počenjajo njegovi enako opravičeni verstniki.

V konkordatu je država prevzela dolžnost, da skerbi za versko izrejo po šolah. Ako tega ne more ali noče storiti, naj po pravici pové, da ji ni mar za versko izrejo. Da katoliški duhoven veroznanstvo uči in ima vpljiv do šole, da se tako šola na videz ohrani katoliška, s tem se ne vstreza katoliškim staršem. Če je to tako, nastane vprašanje, ali bi ne bilo bolje, da bi cerkev pri takih šolah ne imela kar nič opraviti, potlej bi drugej vero učila in svarila pred njimi. Tako je nekdej ravnala v nasprotji z ajdovskimi šolami, in te šole, kakor jih je dvorni svetovavec Rokitsansky popisal, niso drugega, kakor novo paganstvo.

Katoličani naj bi si potem svobodno snovali svoje šole“.

M. Močnik.

Kaj storiti, da se učenci radi učé.

Spisal Fr. Govekar.

Ako se učenci radi učé, ali ne, se jim pozná že na živem očesu in veselem obrazu. Taki učenci pazljivo poslušajo, si vse dobro zapomnijo kar slišijo, radi v šolo hodijo, naloge vselej prav, čedno in tudi o pravem času izdeljujejo, ter se sploh pri vsaki priložnosti tudi sami prizadevajo, da se vedno več učé in da učitelju veselje delajo. V taki šoli je pravo veselje in zadovoljnost.

Leni in zanikerni učenci so pa pri nauku vnemarni, nevoljni, čmerni in neskerbni. V šoli, kjer se pogreša veselje do učenja, sedé učenci po klopeh, kakor bi bili na tlaki, eden drugega bedasto pogledaje; se igrajo, učitelja ne poslušajo, in šola jim je naj nesrečniši in dolgočasniši kraj, in komaj tre-